

LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Semestr podzim 2019
Pavína Mazáčová

ORGANIZACE VÝUKY

17. 9. – organizační záležitosti, úvod do předmětu

24. 9. – Pojetí dětské literatury a dětského čtenáře

1. 10. – Nástin vývoje literatury pro děti a mládež tuzemské a v zahraničí před rokem 2000

8. 10. – Nástin vývoje tuzemské literatury pro děti a mládež po roce 2000

15. 10. – *samostatné studium* (Nástin vývoje literatury pro děti a mládež v zahraničí po roce 2000)

22. 10. – Trh, nakladatelství dětské a teens literatury

29. 10. – *samostatné studium* (Významní čeští a světoví ilustrátoři dětských a teens knih se zaměřením na 2. pol. 20. a 21. století)

5. 11. – Tematická skladba soudobé literatury pro děti a mládež v kulturním a sociálním kontextu

12. 11. – Čtenářské preference dětí (výzkumy, ankety), vlivy na preference témat v informační společnosti

19. 11. – *samostatné studium* (Teenager jako čtenář)

26. 11. – Formy a nástroje interakce s dětským a teens čtenářem, práce s nečtenářem

3. 12. – Dětská a teens literatura, média a technologie v perspektivě oboru LIS

10. 12. – Informační zdroje a platformy o dětské a teens literatuře

17. 12. ☹ ? – závěrečná reflexe

PODMÍNKY ÚSPĚŠNÉHO UKONČENÍ PŘEDMĚTU

Prezenční studenti

- Aktivní účast na prezenční výuce – maximálně 1 absence
- Splnění dílčích úkolů
- Úspěšné zvládnutí kolokvia

Kombinovaní studenti

- **POVINNÁ** bloková výuka – 1x sobota cca 10:00-17:00h
- Termín: 2. 11. 2019
- Splnění dílčích úkolů
- Úspěšné zvládnutí kolokvia

ÚKOLY A AKTIVITY

A) 1x prezentace vybraného nakladatelství pro děti a mládež / a prezentace (vybraného čísla) periodika pro děti a mládež – s ukázkami textů (termín: sdílený dokument)

- <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1BZxwvV39HITMtBIFrduylvuRec5pVkv1qXW4fo5p9u8/edit?usp=sharing>

B) Četba a obsahová analýza 2 současných dětských titulů + reflexe referencí - např. z ze sociálních sítí (termín: sdílený dokument)

- <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1BZxwvV39HITMtBIFrduylvuRec5pVkv1qXW4fo5p9u8/edit?usp=sharing>

C) písemně zpracovaná analýza jedné odborné publikace týkající se tématu předmětu

Návštěva vzdělávací aktivity zaměřené na práci s knihou, s dětským čtenářem apod. (včetně návštěvy výstavy)

D) písemná příprava výukové aktivity s využitím literatury pro děti a mládež – závěrečný úkol (i ve dvojicích), k termínu kolokvia

KOLOKVIUM – shrnutí průběžných úkolů, znalostní a kompetenční rozprava ve skupině

ZÁKLADNÍ POJMY

Celoživotní učení (vzdělávání)

Pregramotnost

Funkční gramotnost

Čtenářská gramotnost

Literární gramotnost

Čtenářství

ZÁKLADNÍ POJMY

Definice **čtenářské gramotnosti** - často zohledňují **především schopnost porozumění textům pro praktické, každodenní užívání**, nezdůrazňují tak specifické roviny práce s uměleckým textem a možné estetické obohacení jedince.

Roviny edukace čtenářské gramotnosti:

- Vztah ke čtení (postoj a hodnoty) / Doslovné porozumění / Vysuzování a hodnocení / Metakognice / Sdílení / Aplikace (Zítková, 2013).

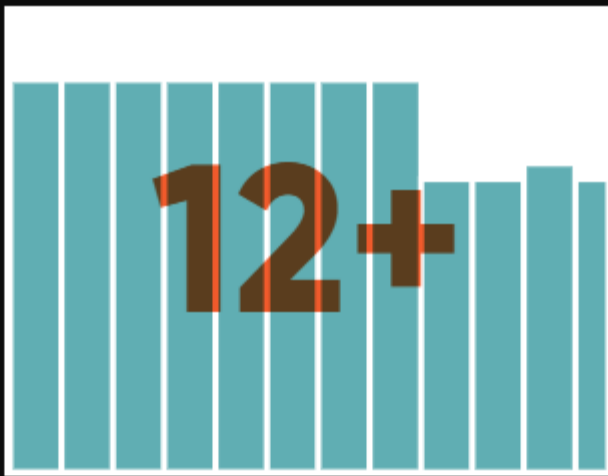
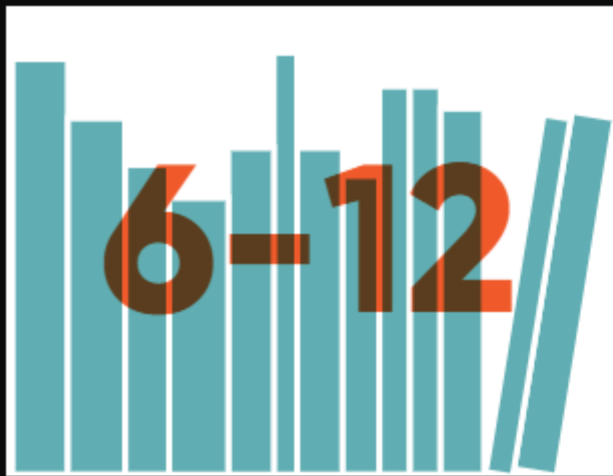
Čtenářská gramotnost - vnímána také jako cesta k aktivnímu čtenářství a hledání čtenářských strategií a vlastní identity v roli čtenáře (Helus, 2012). Rozvoj by tak měl **zahrnout více možností práce s textem ve smyslu úsudku o fiktivní realitě, volnějším interpretačním uvažování, posouzení estetické hodnoty textu, vnímáním autorského záměru, smyslu vytvořeného literárního díla** (Zítková, 2013).

ZÁKLADNÍ POJMY

Mezi **čtenářskou a literární gramotností** nacházíme určitý **překryv**, tedy schopnost porozumění textu s cílem dosažení vyšších rovin, než je základní rovina doslovného porozumění.

Zároveň je však třeba vnímat začlenění práce s texty uměleckými a edukačních činností, které nabídnou dětem a žákům rozvoj literární kompetence.

Literární kompetence pak zahrnuje **schopnost vnímat, zažít, interpretovat a hodnotit umělecký text a využívat zkušenosti v následné vlastní produkci (Zítková, 2013) a doplňuje tak kompetenci čtenářskou.**

LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

- zahrnuje literární **texty mnoha forem i žánrů** (próza, poezie i drama)
- **estetický charakter** zůstává dominantní v literatuře pro děti stejně pro literaturu obecně
- **specifikem je však vstupující výchovně vzdělávací aspekt** ze strany autorů, vydavatelů, ale také silná vliv rodičovské komunity, které není přítom tato literatura primárně určena

Rozlišujeme v ní dva druhy textů (z hlediska záměru cílové skupiny čtenářů):

- 1) **Intencionální literatura** – napsána záměrně pro dětského čtenáře
- 2) **Neintencionální literatura** – původně napsána pro dospělé čtenáře, postupem času však našla své využití především u dětských čtenářů (např. Pohádky bratří Grimmů, ... další?)

LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Literatura umožňuje dětským čtenářům **rozvoj estetického vnímání, ovlivňuje jejich vztah k četbě a knihám, podporuje fantazii a sdílení poznatků a prožitků s textem spojených.**

Specifikum tvorby textů pro děti - významné respektování dětského čtenáře, uvažování nad obrazem světa, jaký dítěti nabízíme, a jaký je svět dítěte, který nám dokáže sdělit prostřednictvím svých představ.

V literatuře pro děti nacházíme texty nabízející **aktuální témata** pro dětské čtenáře, **sdílené zkušenosti** současných dětí, naproti tomu tituly, které popisovanými skutečnostmi nejsou již aktuální.

Můžeme hovořit o **literatuře generačně podmíněné** - přinášela či přináší témata aktuální pro danou generaci a kulturní prostředí

Vedle toho lze využívat pro práci s literaturou texty, které řadíme k **nadčasové literatuře pro děti.**

LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ – OTÁZKY

Kdy a proč vznikla?

Co bylo impulzem k jejímu rozšíření?

Co její existenci předcházelo?

Kteří autoři a která díla patří mezi historicky první v oblasti dětské literatury?

ZDROJE

BETTELHEIM, B. (2017). Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době. Praha: Portál.

BUBENÍČKOVÁ, P. (2017). O smyslu nesmyslu: nonsens a česká pohádka. Liberec: Bor.

ČEŇKOVÁ, J. (2006). Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež. Praha: Portál.

GAVORA, P., & ZÁPOTOČNÁ, O. (eds). (2003). Gramotnosť: vývin a možnosti jej didaktického usmerňovania. Bratislava: UK.

GEBHARTOVÁ, V. (2017). Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV. Praha: Portál.

HELUS, Z. (2012). Reflexe nad problémy gramotnosti. Počáteční gramotnost. Pedagogika, 61 (1–2), 205–210.

CHALOUPKA, O. (2005). Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti. Brno: Centa.

KNITLOVÁ, M. (2008). Obrázková kniha v literatuře pro děti a mládež v 90. letech i současnosti. Diplomová práce. Brno: MU.

ZDROJE

PETROVÁ, Z., & VALÁŠKOVÁ, M. (2007). Jazyková a literárna gramotnosť v materskej škole: Teoretické súvislosti a možnosti jej rozvíjania. Bratislava: Renesans.

REISSNER, M. (2006). Proměny literatury pro mládež. Brno: MU.

TOMAN, J. (1992). Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury. 1. vyd. České Budějovice: PF v Českých Budějovicích.

ZÁPOTOČNÁ, O., & PETROVÁ, Z. (2010). Jazyková gramotnosť v predškolskom veku. Teoretické východiská a námety k analýze a tvorbe kurikula jazykového vzdelávania detí MS. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. Literatura pro děti 29

ZÍTKOVÁ, J. (2013). Pojmy čtenářská a literární gramotnost (kompetence) v kontextu výuky na základní škole. Brno: MU. Dostupné z: <https://educoland.muni.cz/down-613>.